

Hanna Kočka-Krenz

Góra, gm. Pobiedziska, woj.
poznańskie. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 19, 123-124

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sondaż 1 /wschodni/ - położony w pobliżu przyprory południowo-wschodniej kościoła Św. Jerzego zawierał występujące do głębokości ok. 1 m pod powierzchnią terenu warstwy niwelacyjne z materiałem nowożytnym i średniowiecznym. W obrębie tychże warstw, na głębokości 0,5-0,9 m odsłonięto dwa nowożytne pochówki szkieletowe. Poniżej, na głębokości ok. 0,8 m odkryto pozostałości fundamentu prawdopodobnie budowli romańskiej składające się z warstwy bryłek zaprawy gipsowej o miąższości ok. 40 cm i zalegających pod nią kilku warstw niewielkich kamieni polnych łączonych zaprawą i gliną. Stope fundamentu uchwycono na głębokości 1,5 m. Obok i pod fundamentem występował gliniasty piasek, który przykrywał kamienie polne ułożone na wzór bruku bez zrycia zaprawy. Spore szczeliny między kamieniami pozwoliły stwierdzić przynajmniej 2-3 warstwy kamieni, między którymi znaleziono ułamki ceramiki datowanej wstępnie na przełom VII/VIII w. Po zabezpieczeniu obu konstrukcji sondaż zasypano.

Sondaż 2 /środkowy/ - znajdował się 2-4 m na zachód od sondażu 1. Sytuacja stratygraficzna podobna, jak w sondażu pierwszym. W obrębie nowożytnych i średniowiecznych warstw niwelacyjnych i w górnej partii gliniastego piasku odsłonięto w całości lub częściowo 9 nowożytnych pochówków szkieletowych występujących na głębokości 0,5 - 1,2 m. Zajmując całą powierzchnię sondażu, na głębokości 1,4 - 1,9 m, zalegały kamienie polne przykryte grubą warstwą gliniastego piasku /analogicznie jak w sondażu 1/. Największą miąższość warstw kamieni stwierdzono od strony ściany południowej kościoła Św. Jerzego /przynajmniej 4 warstwy kamieni/. Od tego miejsca zaznacza się spadek i jednocześnie wyklonowywanie się tejże warstwy w kierunku południowym. Kamienie zabezpieczono, sondaż zasypano.

Sondaż 3 /zachodni/ - położony 3-4 m na wschód od narożnika przyprory południowo-zachodniej kościoła Św. Jerzego. Sytuacja stratygraficzna podobna, jak w sondażach 1 i 2. W obrębie warstw niwelacyjnych i w gliniastym piasku, na głębokości 0,4 - 1,4 m znajdowała się jama zawierająca beżadłe leżące kości ludzkie /wiotry pochówek zbiorowy/. Na głębokości 0,3 - 0,9 m odkryto część fundamentu zbudowanego z kamieni polnych i cegieł /w tym gotyckich/ łączonych zaprawą wapienną. Pod gliniastym piaskiem, na głębokości 1,7 - 1,9 m wystąpiły kamienie polne zajmujące północno-wschodnią część wykopu. Bezpośrednio pod nimi zalegała warstewka spalenizny z drobnymi ułamikami ceramiki z X wieku [?]. Całość uchwycono na głębokości 1,6 - 2,1 m.

Sumując, w omówionych sondażach natrafiono na pozostałości nowożytnego cmentarza. Szkielety spoczywały na linii E-W z głową od zachodu. Zarysy jam grobowych były słabo czytelne i tylko w dwóch przypadkach zachowały się szczątki trumien. Nie udało się ustalić zamęgu warstwy kamieni o nie znanej dotąd funkcji. Wykraczała ona bowiem poza obręb sondaży. Przypuszczalnie warstwa kamieni zalegała na dużym obszarze po obu stronach stronie kościoła Św. Jerzego. Użyte wąskoprzekrojowe świda w miejscach rzadziej ułożenia kamieni pozwoliło w kilku punktach /sondaż 1-2/ stwierdzić obecność spalenizny o miąższości 3-4 cm zalegającej bezpośrednio pod kamieniami oraz występującego pod nią calca [?], co potwierdzają spostrzeżenia z sondażu 3.

Sondaż 4 - położony po północnej stronie wielokątnej apsydy kościoła Św. Jerzego. Powierzchnia 9 m². Ekspozycja doprowadziła do ponownego odsłonięcia na głębokości 0,4 m części półkolistej, kamiennego fundamentu apsydy romańskiej. Apsydę tę odkryto po raz pierwszy w 1927 r. podczas wykopalisk biskupa Antoniego Lubitz. W trakcie obecnych badań natrafiono także na warstwy współczesne, nowożytne, na częściowo uszkodzony pochówek /nowożytny?/ i na warstwy wczesnośredniowieczne /XII w./. Pracę przerwano na głębokości 1,7 m nie osiagając stopy fundamentowej apsydy romańskiej. Wykop zabezpieczono do czasu dalszej ekspozycji w 1986 r.

Wewnątrz kościoła Św. Jerzego przy wschodniej krawędzi południowego filaru chóru wykonano wykop /nr 1/ o powierzchni 2,5 m². Płytko pod posadzką odsłonięto część masywnego fundamentu /gotycki?/ usytuowanego na linii N-S. Fundament zbudowano z kamieni polnych, kawałków cegieł i dużej ilości twardej zaprawy wapiennej. Możliwość rozpoznania układu warstw była ograniczona, gdyż wspomniany fundament zajął prawie całą powierzchnię wykopu. Odnotowano jedynie obecność warstw przemieszanych zawierających 3 silnie uszkodzone szkielety ludzkie.

Materiał zabytkowy znajduje się w MPPP w Gnieźnie.

Badania będą kontynuowane.

GORA, gm. Pobiedziska
woj. poznańskie
Stanowisko 1

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Prahistorii
w Poznaniu

Badania prowadziła dr Hanna Kočka-Krenz z zespołem. Finansowało Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. Trzeci sezon badań /1957, 1958, 1985 r./ Osada wczesnośredniowieczna /VI/VII - IX/X w./.

Stanowisko zostało zarejestrowane w 1934 r. w trakcie badań powierzchniowych, jako grodzisko pierścieniowate, założone na niewielkim wzniesieniu przy zachodnim krańcu Jeziora Góra i wypływającej z niego Cytynie. W 1957 i 1958 r. w czasie prowadzonych badań ratowniczych /teren eksploatacji piasku/ odsłonięto kilka obiektów, w tym jedną półziemiankę.

W wyniku badań powierzchniowych z lat 1982 i 1983 stwierdzono na tym stanowisku obok materiałów wczesnośredniowiecznych ślady osadnictwa z mezolitu, schyłkowego neolitu, wczesnej epoki brązu, wczesnego okresu lateńskiego i okresu wpływów rzymskich w postaci fragmentów ceramiki. Stwierdzono również pozostałości grodziska datowanego wstępnie na fazę B-C i osady przyrodowej z fazy A-C.

Badania w 1985 r. miały charakter ratowniczy, gdyż wzniesienie jest nadal dorywczo eksploatowane jako plażnica. W związku z tym założono pięć wykopów w zachodniej części stanowiska, na terenie częściowo zniszczonego.

czonym wybieraniem piasku, obejmując badaniami 136 m². Pod humusem odsłonięto dwie warstwy kulturowe, które zachowały się tylko w północnej i południowej parti wzgórza. W jego centralnej części obiekty kulturowe wystąpiły bezpośrednio pod humusem. Warstwa pierwsza związana jest z osadnictwem wczesnośredniowiecznym, druga zawiera materiał młodszy, z okresu wpływów rzymskich.

Odsłonięto 10 obiektów, z których dwa to półziemianki w kształcie wydłużonego prostokąta na osi E-W, z wyjściem w kierunku jeziora, osłoniętym daszkiem opartym na słupkach. Wypełnisko ich stanowiła ciemnobrunatna ziemia z węglakami drzewnymi, kośćmi zwierzęcymi, rybnymi ości i dużą ilością fragmentów ceramiki, w tym też prażnic, a także zarejestrowano w nich noże żelazne i przęśliki gliniane. Jeden obiekt to palenisko, pozostałe zaś były jamami. W warstwach kulturowych także licznie wystąpiła ceramika i kości zwierzęce, a także noże, przęśliki, szydła, osadki i ogniwkowe krzesawko żelazne.

Chronologię stanowiska ustalono w oparciu o ceramikę. Większość fragmentów pochodzi z naczyń ręcznie lepionych i ręcznie lepionych góra obtaczanych, słabo profilowanych, niezdobionych. Stwierdzono też obecność naczyń podobnych technicznie z pytkim ornamentem /też niekompletnym/ pojedynczych zygzaków i nieregularnej linii falistej wykonanej narzędziem kilkunobnym, a także doskonałą technicznie ceramikę zdobioną. Materiał ten pozwala datować wstępnie tę osadę na fazę A/B - C/D wczesnego średniowiecza.

Materiały znajdują się w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu.

Badania będą kontynuowane.

GRODEK, gm. Jabłonna Łaska
woj. świdieckie
Stanowisko I, Grodzisko

Uniwersytet Warszawski
Instytut Archeologii

Badania prowadziła dr Elżbieta Kowalczyk. Finansował WKZ w Świdlicach. Konsultacja doc. dr hab. Maria Miśkiewicz, Czwarły sezon badań. Okres wczesnośredniowieczny i średniowieczny.

Badania prowadzone były w wykopie I, założonym w 1984 r., na wale grodziska, w jego północnej, najlepiej zachowanej części, na południowym stoku nasypu. Stwierdzono, iż wał zbudowany był w konstrukcji drewniano-kamienno-ziemnej. Odsłonięto trzy segmenty /skrzynie?/ o szerokości ok. 90 cm i niewielki fragment czwartego segmentu, zachowane w postaci negatywów odcinających w zbitej glinie, wypełnionych częściowo próchnicą, rzadszej zbudowanym drewnem. Segment pierwszy, drugi i czwarty wypełniała glina z dużymi wtrętami wiatlanitu, segment trzeci wypełniony był zglinionym piaskiem, w którym, na całej badanej powierzchni występowały duże i bardzo duże kamienie polne, z tendencją do koncentracji w centrum trzonu nasypu oraz ok. 1,50 - 2,50 m od środka jego podstawy. Humus pierwotny wystąpił na głębokości ok. 4 m od współczesnej korony nasypu. W jego wypełnisku znaleziono dwa fragmenty ceramiki.

Dokumentacja znajduje się w IA UW i WKZ w Świdlicach, materiały w IA UW.

Badania będą kontynuowane.

GRODZISK, gm. Grębków
woj. świdieckie
Stanowisko I

Uniwersytet Warszawski
Instytut Archeologii

Badania prowadził mgr Wojciech Wróblewski, konsultowała doc. dr hab. Maria Miśkiewicz. Finansował WKZ w Świdlicach, Trzeci sezon badań, Grodzisko wczesnośredniowieczne.

Badaniami objęto majdan grodziska, obszar znajdujący się na wschód od drogi przecinającej grodzisko z północy na południe. Prace prowadzone były w czterech wykopach o kolejnej numeracji: VI, VII, VIII i IX. W sumie badaniami objęto obszar o łącznej powierzchni 107,5 m².

Wykop VI o powierzchni 36,25 m² usytuowany był najdalej na zachód. Odsłonięto w nim prawie w całości wczesnośredniowieczną półziemiankę. Obiekt ten oznaczony kolejnym numerem 15, rysował się w odsłoniętej części, jako nieregularny prostokąt o wymiarach ok. 3 x 4 m, orientowany mniej więcej dłuższym bokiem na osi N-S. Na zewnątrz półziemianki ujawniono istnienie śladów 3 /co najmniej/ słupów stanowiących prawdopodobnie pozostałość konstrukcji dachowej obiektu. W górnej parti wypełniska zwracało uwagę nieregularne rozsypanie kamieni, które być może także pochodziły z konstrukcji dachowej, stanowiąc według wszelkiego prawdopodobieństwa element przytrzymujący uszczelnienie dachu /np. mchu/. Półziemianka, o intensywnie czarnym kolorze wypełniska, miała przeciętną głębokość ok. 30 cm. Jedynie północno-zachodni narożnik był znacznie /ok. 90 cm/ pogłębiony, stanowiąc coś w rodzaju piwniczki. Pozyskano znaczne ilości ceramiki i kości zwierzęcych. Ceramika pochodziła z naczyń wypalanych w atmosferze utleniającej, dość silnie obtaczanych, zdobionych ornamentem rytym linii falistych, bądź też rytym żłobków dookólnych. Ceramika datuje okres jego użytkowania na XI-XII w. W półziemiance znaleziono także 3 gliniane przęśliki tkackie. Jeden zachowany częściowo zdobiony jest na całej powierzchni zewnętrznej rzędami nachlanych kresek.

Wykop VII o powierzchni 33,75 m² usytuowany był w bezpośrednim sąsiedztwie wykopu VI, na wschód od niego. W trakcie badań odsłonięto tu pozostałości dwóch obiektów. Obiekt nr 16 to odsłonięta częściowo półziemianka /ok. 2,5 x 3 m/. Na zewnątrz ujawniono istnienie śladów po trzech słupach, pochodzących prawdopodobnie z konstrukcji dachowej. Obiekt o ciemnobrunatnym wypełnisku miał głębokość ok. 30-40 cm.